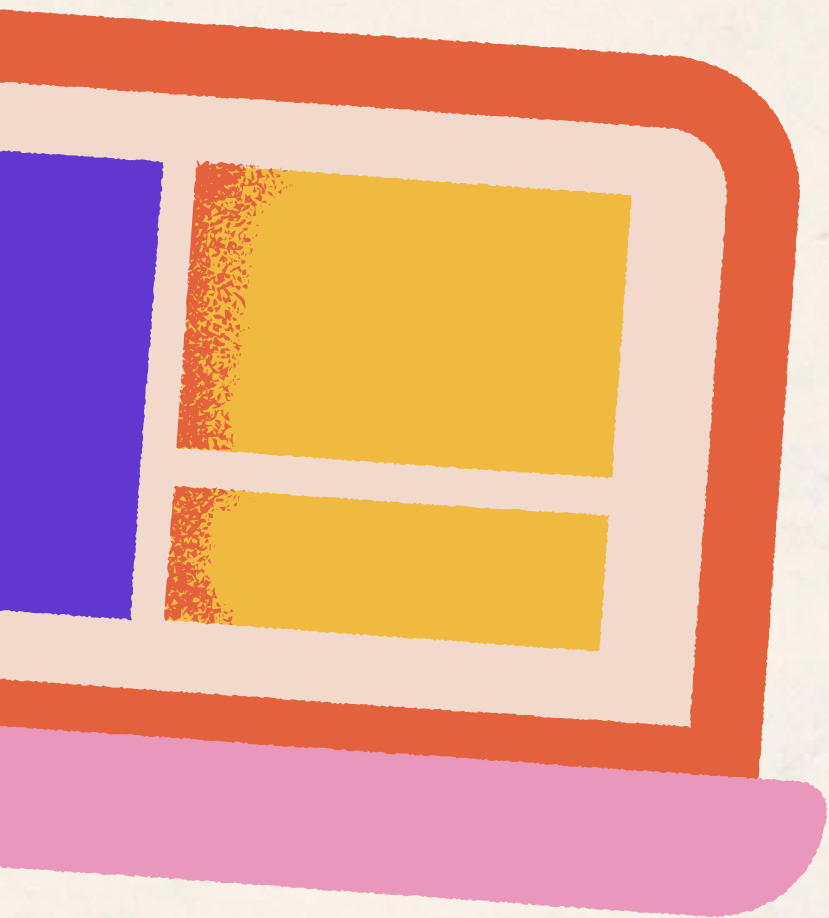

Burgerschapstafel

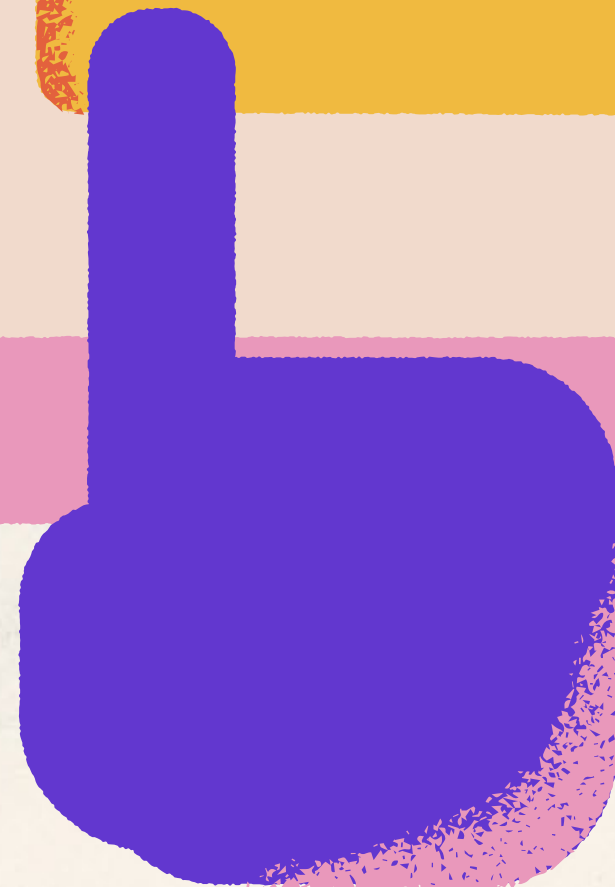
19 juni 2026

Mondiale vraagstukken, lokaal gedoe in de klas

prof. dr. Mariken A.C.G. van der Velden
Vrije Universiteit Amsterdam

Urgentie

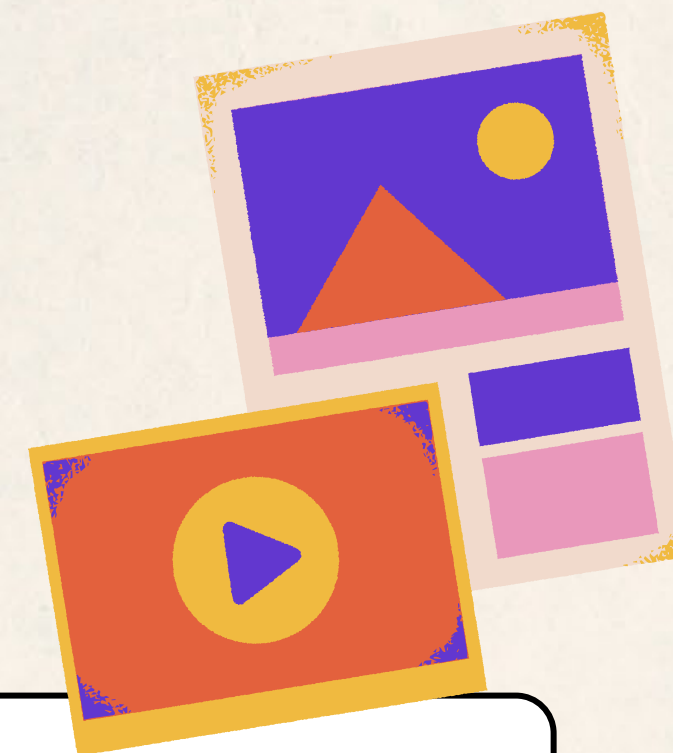
Urgentie

- ✓ Maatschappelijke dreigingen

Urgentie

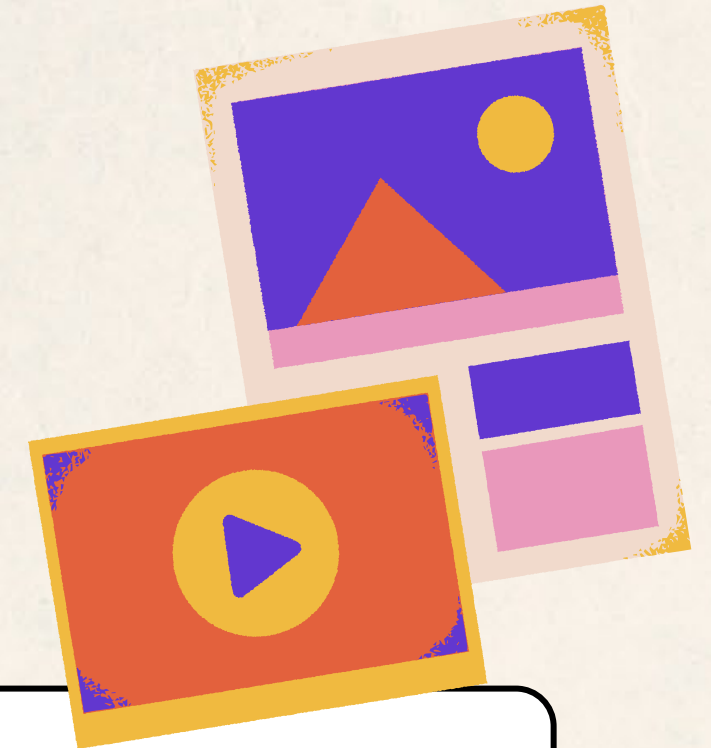
- ✓ Maatschappelijke dreigingen
- ✓ Polarisation

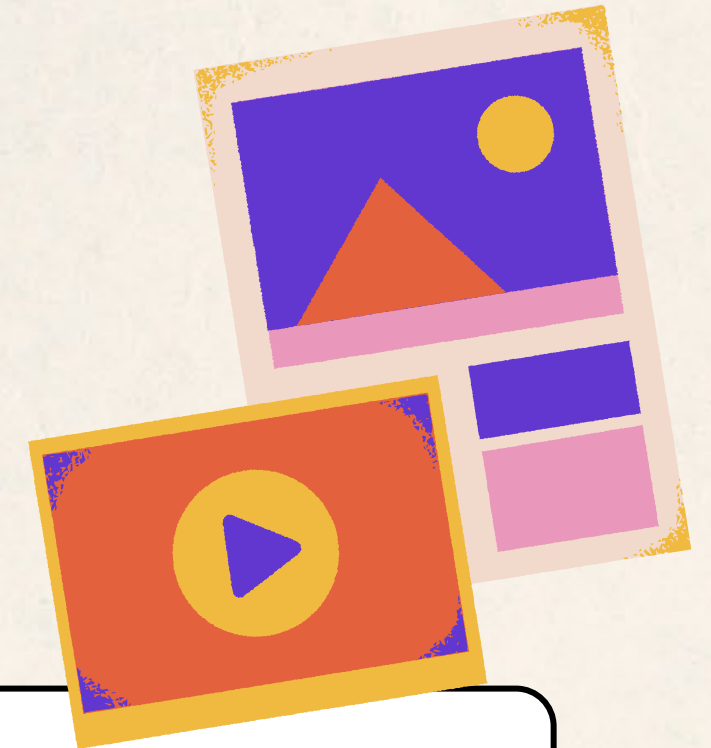
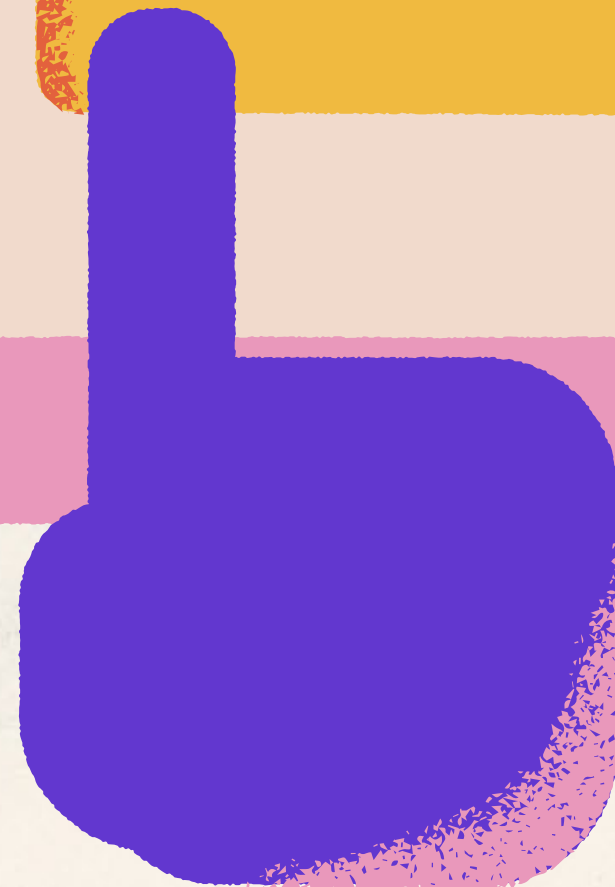
Urgentie

- ✓ Maatschappelijke dreigingen
- ✓ Polarisation
- ✓ Democratische weerbaarheid

Urgentie

- ✓ Maatschappelijke dreigingen
- ✓ Polarisation
- ✓ Democratische weerbaarheid
- ✓ Wat vraagt dit van het onderwijs?

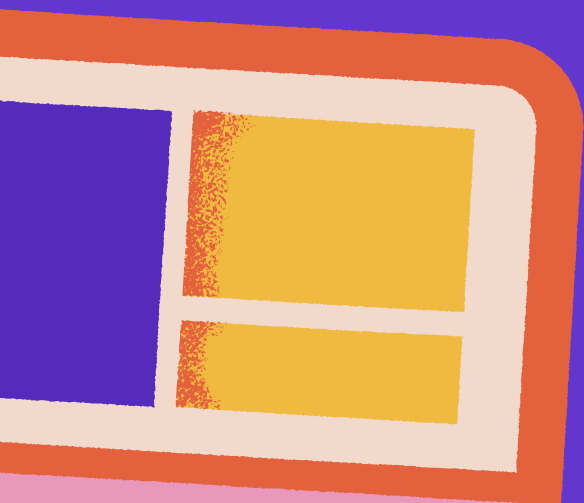

Mijn invalshoek

Mariken van der Velden

*Hoogleraar Politiek & Media
Vrije Universiteit Amsterdam*

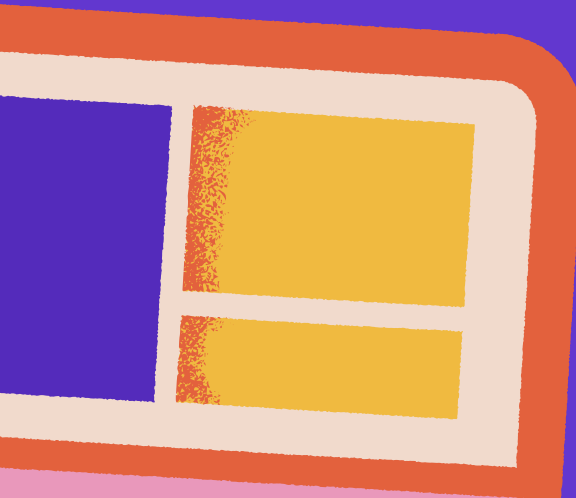
Mijn invalshoek

Mariken van der Velden

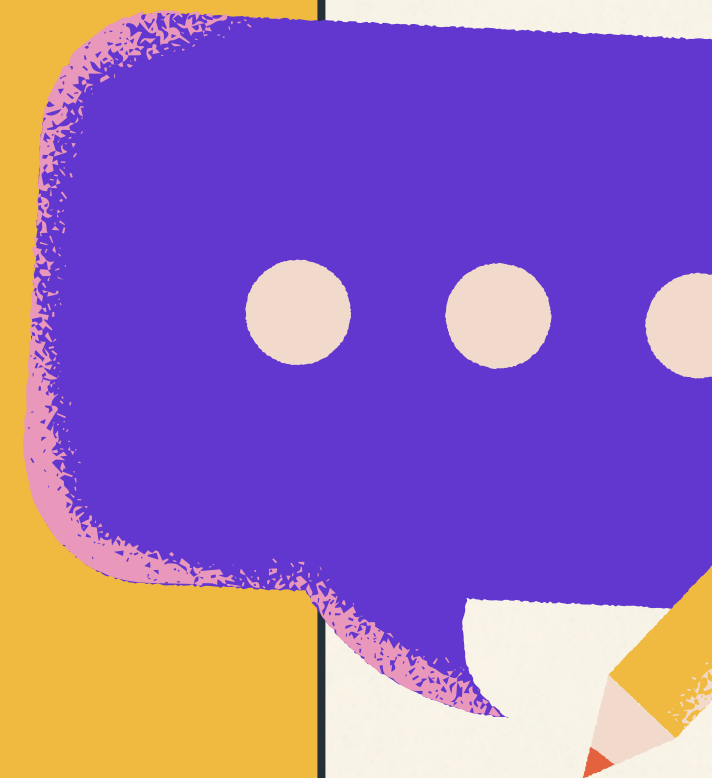
*Hoogleraar Politiek & Media
Vrije Universiteit Amsterdam*

Onderzoek:

- Hoe mensen met informatie omgaan
 - Hoe mensen hun beeld van samenleving en politiek vormen
 - Speciale aandacht voor media, polarisatie en democratische attitudes
-

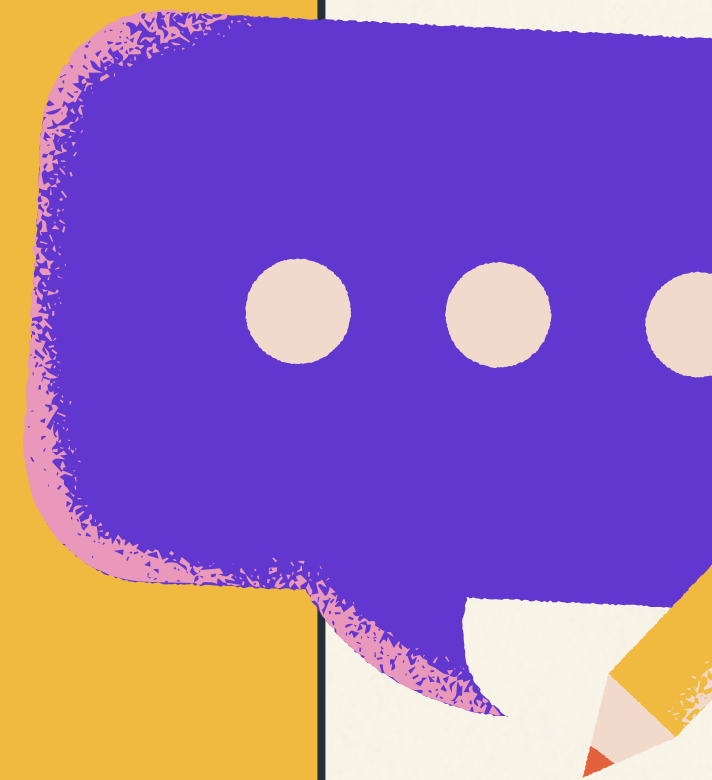
Wat is er aan
de hand?

Wat is er aan de hand?

- Zorgen over polarisatie en democratie
- We hebben te maken met een polycrisis
- Maatschappelijke spanningen blijven niet buiten de schooldeur

Mondiale vraagstukken, lokaal gedoe

Mondiale vraagstukken, lokaal gedoe

Mondiale vraagstukken, lokaal gedoe

Mondiale vraagstukken, lokaal gedoe

Mondiale vraagstukken, lokaal gedoe

Dreiging werkt door in gevoelens

- Veelvoorkomende reacties: onrust, frustratie, onzekerheid, machteloosheid
- Niet elke zorg leidt tot vijandschap of harde tegenstellingen
- Kunnen gesprekken wel belasten

Dreiging werkt door in gevoelens

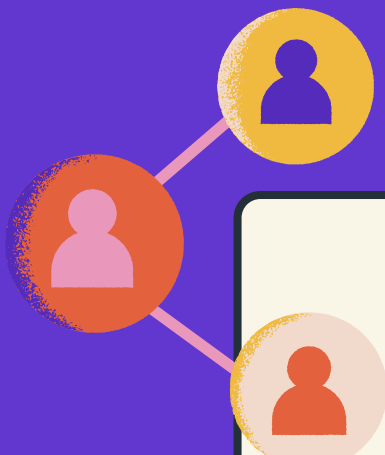

- Veelvoorkomende reacties: onrust, frustratie, onzekerheid, machteloosheid
- Niet elke zorg leidt tot vijandschap of harde tegenstellingen
- Kunnen gesprekken wel belasten

**In de klas zie je dat terug
in toon, terughoudendheid
of juist scherpte**

Media en informatie doen ertoe

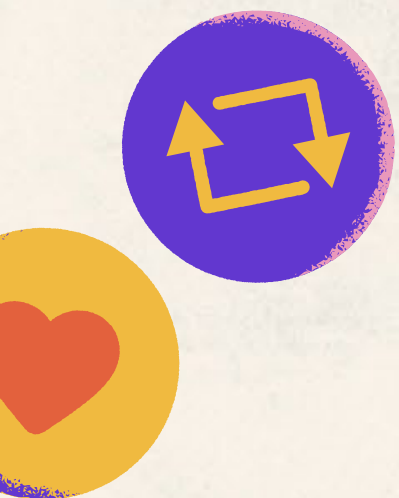
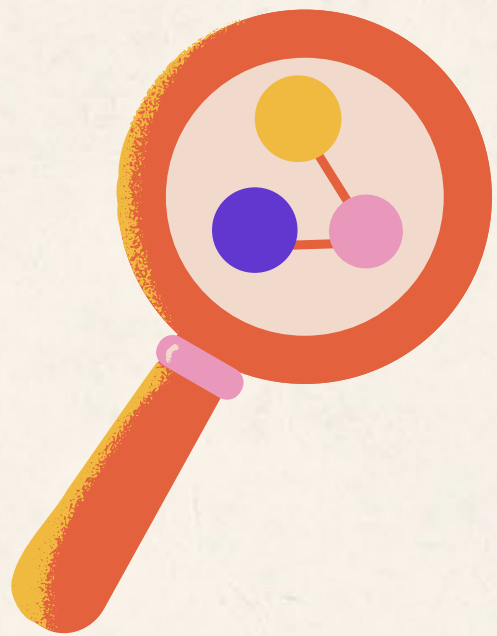

Media en informatie doen ertoe

- Het mediadieet beïnvloedt ervaren dreigingen en vertrouwen
 - Sociale media maken conflict zichtbaarder en soms normaler
 - Wat online luid is, is niet altijd wat breed leeft
 - Maar het kan wel de toon zetten voor hoe verschil wordt beleefd
-
-

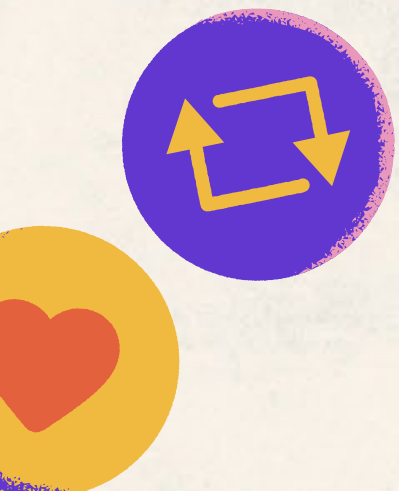
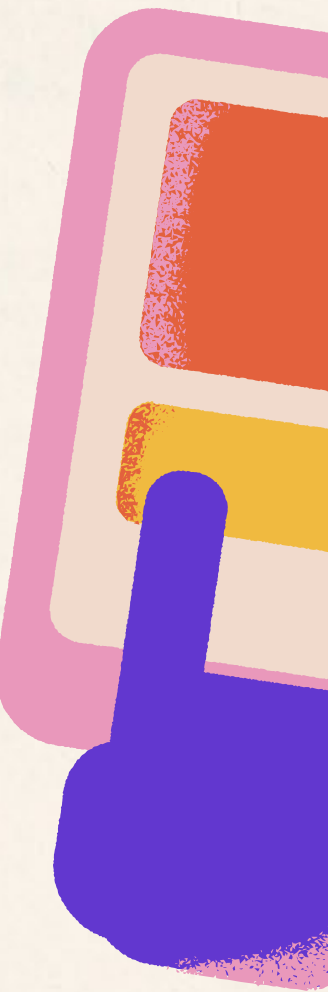
Wat is polarisatie eigenlijk?

Wat is polarisatie eigenlijk?

- **Affectieve polarisatie**

Groeiende afkeer van de ander

Wat is polarisatie eigenlijk?

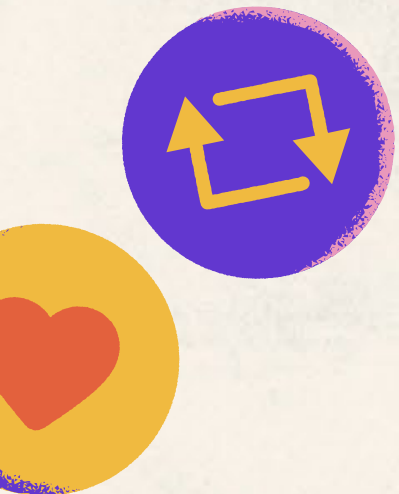

- **Affectieve polarisatie**

Groeiende afkeer van de ander

- **Ideologische polarisatie**

Grotere inhoudelijke meningsverschillen

Wat is polarisatie eigenlijk?

- **Affectieve polarisatie**

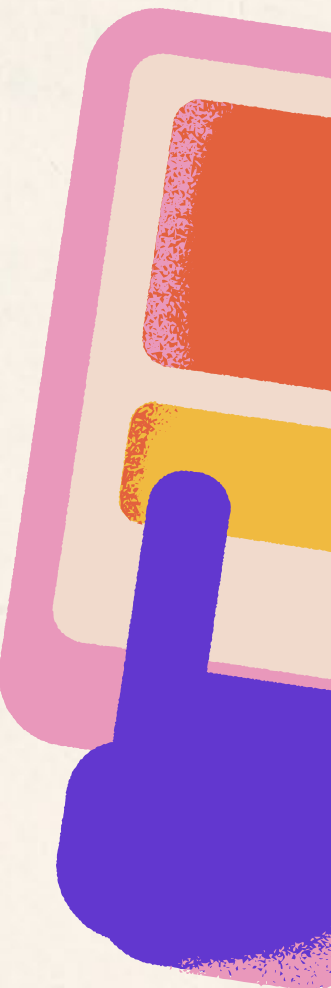
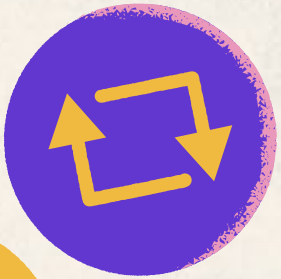
Groeiende afkeer van de ander

- **Ideologische polarisatie**

Grotere inhoudelijke meningsverschillen

- **Waargenomen polarisatie**

: Het gevoel dat groepen lijnrecht tegenover elkaar staan

Wat is polarisatie eigenlijk?

- **Affectieve polarisatie**

Groeiende afkeer van de ander

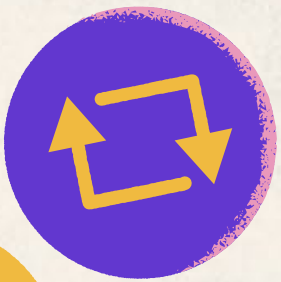
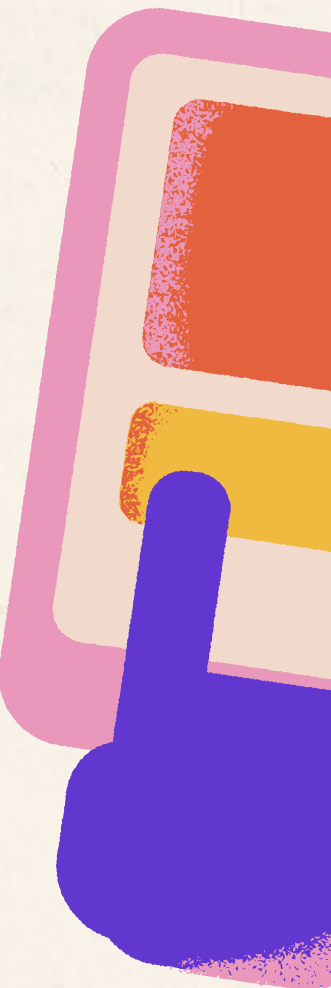
- **Ideologische polarisatie**

Grotere inhoudelijke meningsverschillen

- **Waargenomen polarisatie**

: Het gevoel dat groepen lijnrecht tegenover elkaar staan

Niet elk meningsverschil is dus hetzelfde probleem!

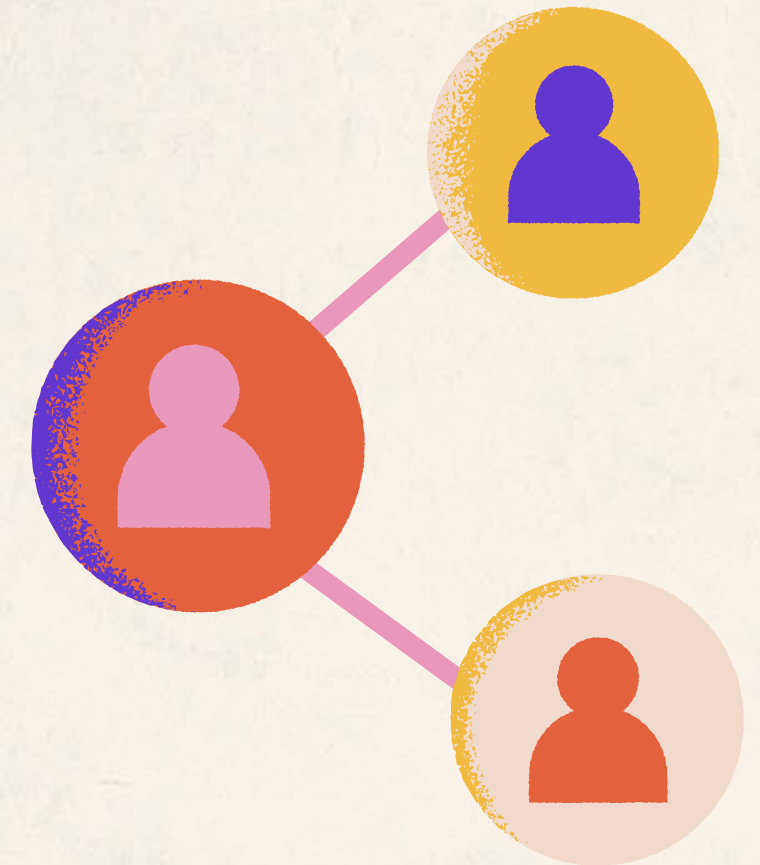
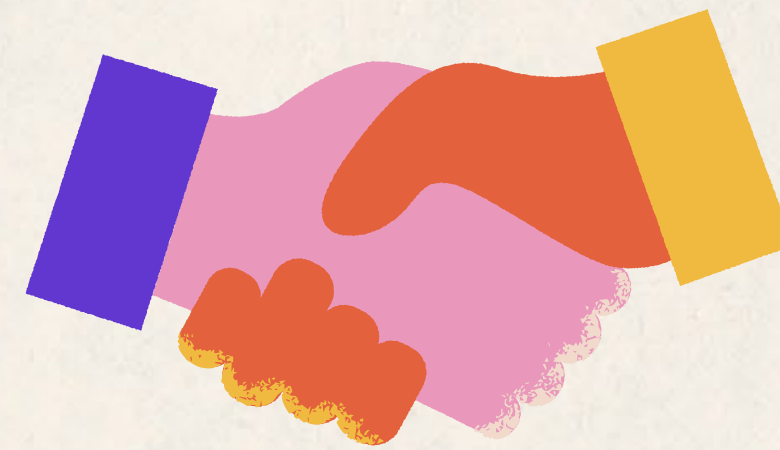

Diagnose

Diagnose

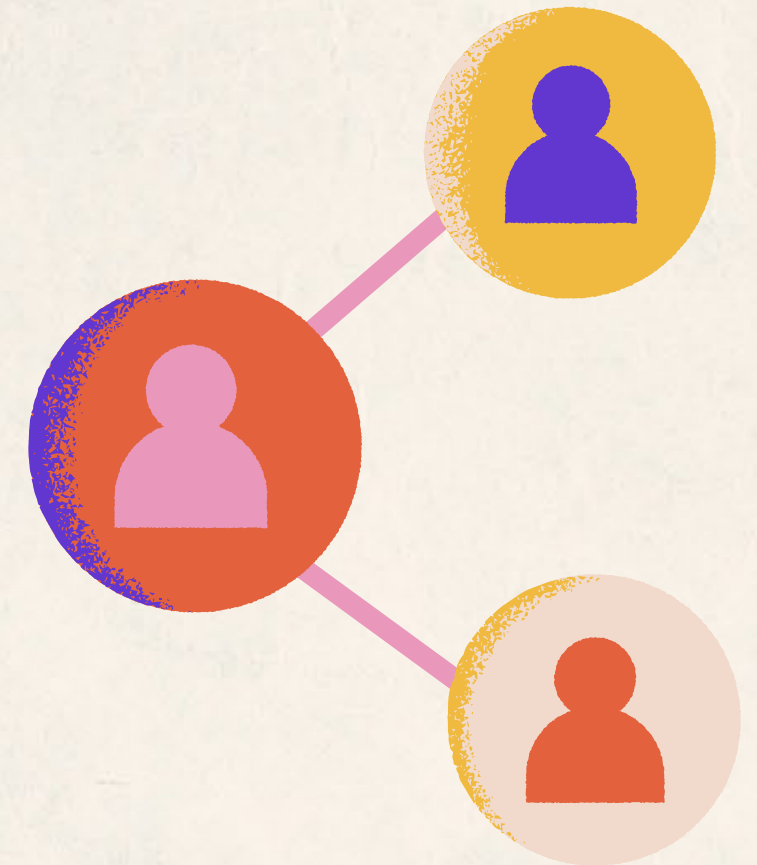
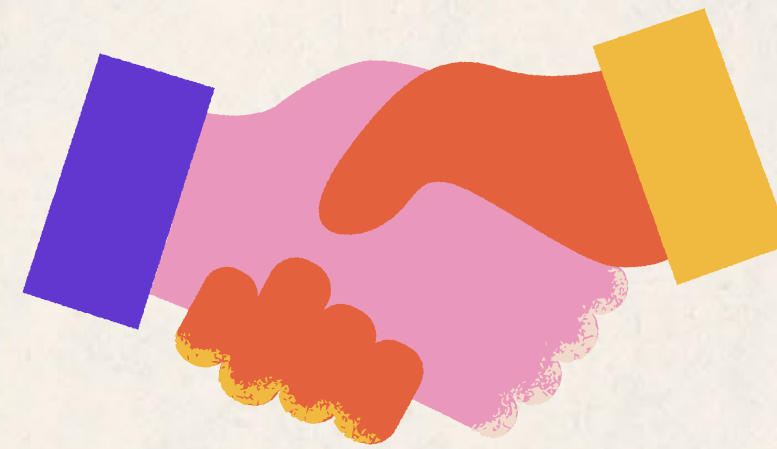
Spanning is niet automatisch
polarisatie

Diagnose

Spanning is niet automatisch
polarisatie

Een felle discussie is niet altijd
vijanddenken

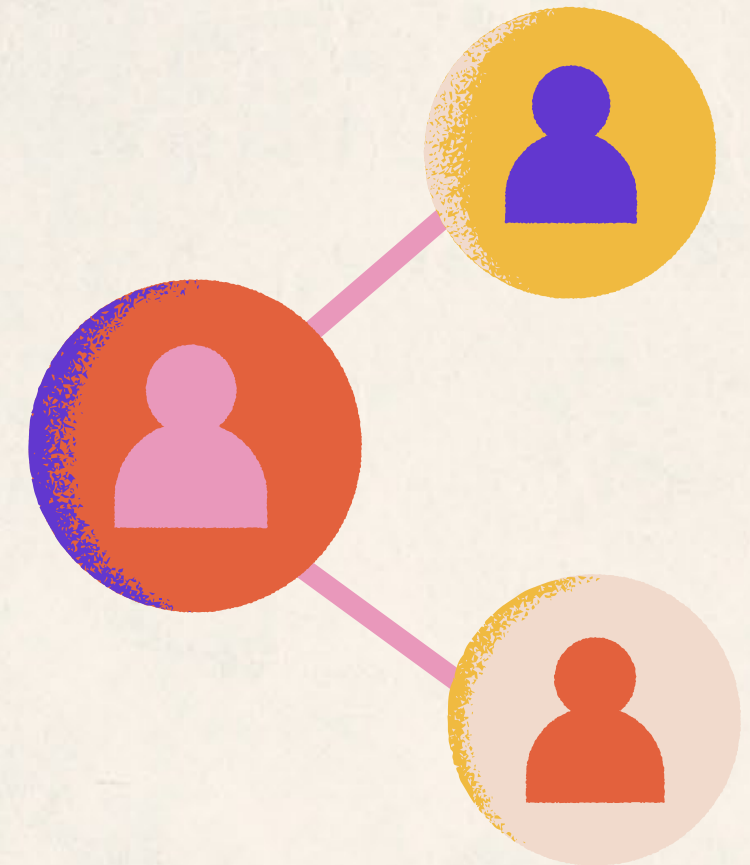
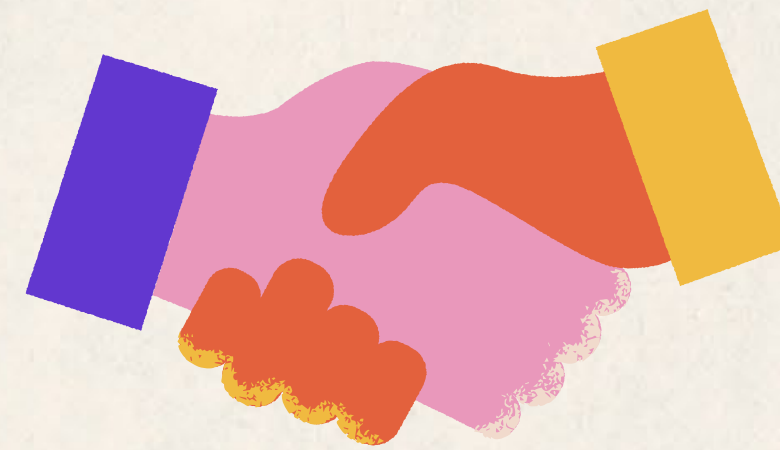

Diagnose

Spanning is niet automatisch polarisatie

Een felle discussie is niet altijd vijanddenken

Wantrouwen, misperceptie en conflictvaardigheid vragen elk een andere aanpak

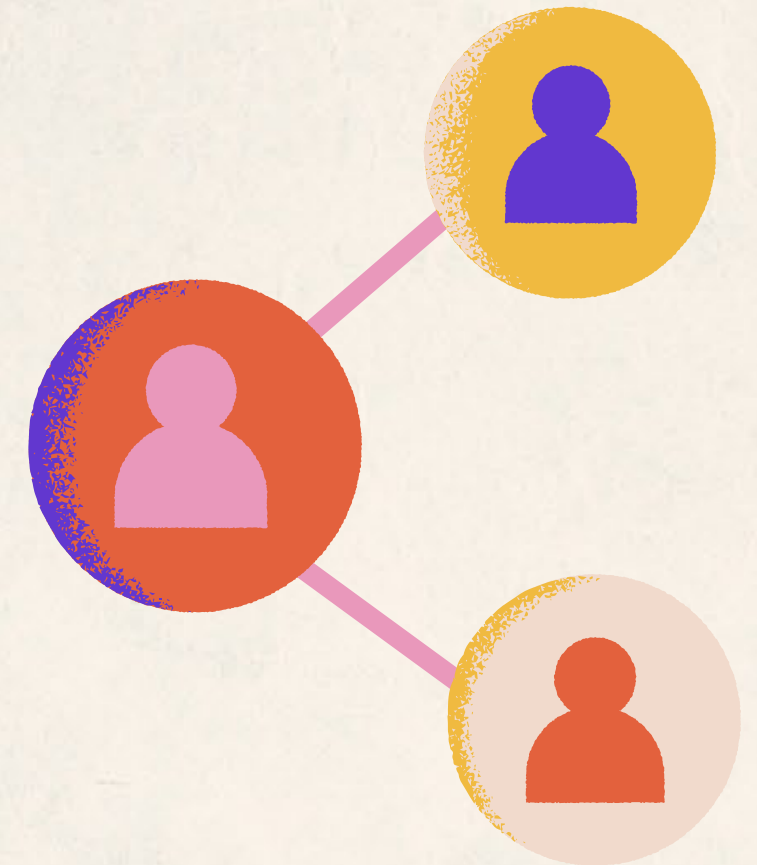
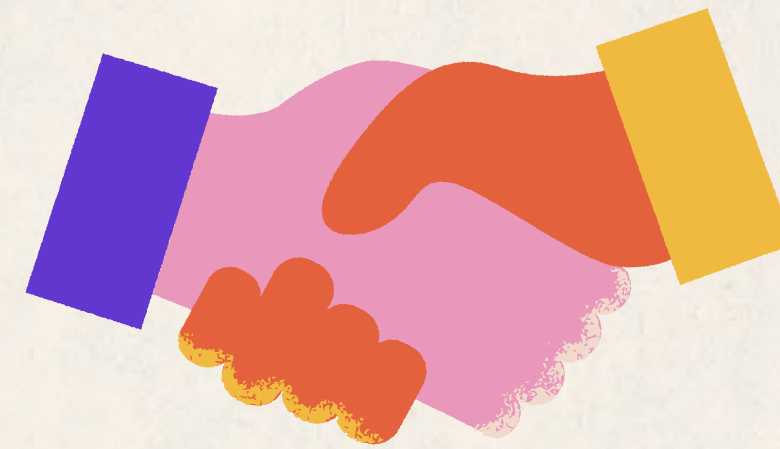
Diagnose

Spanning is niet automatisch polarisatie

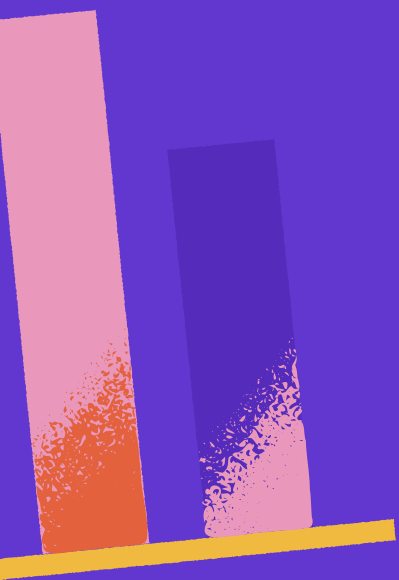
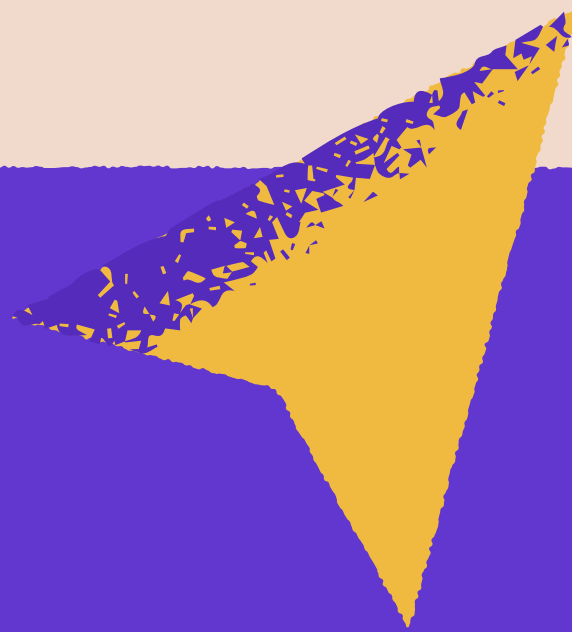
Wantrouwen, misperceptie en conflictvaardigheid vragen elk een andere aanpak

Een felle discussie is niet altijd vijanddenken

Zonder scherpe diagnose kies je snel de verkeerde interventie

Eerder onwetend
dan slecht

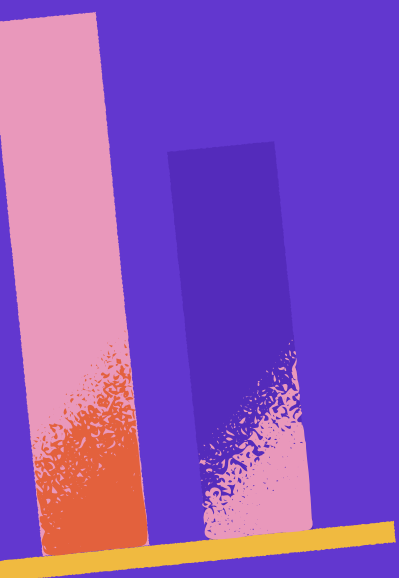

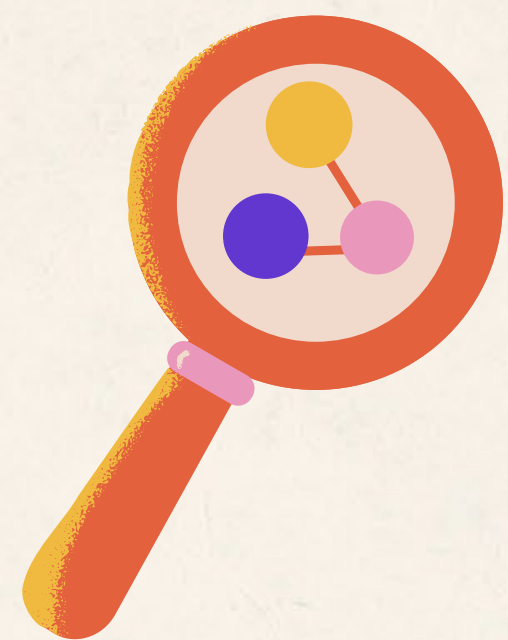

Eerder onwetend dan slecht

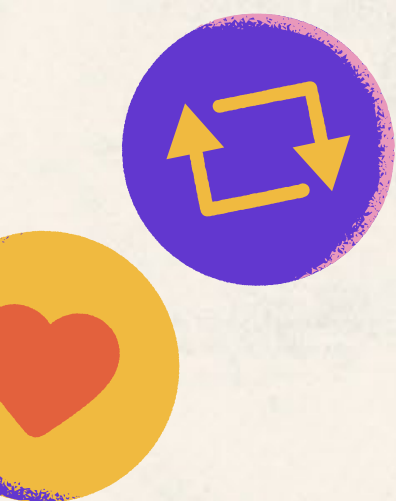

Het opent ruimte voor gesprek, perspectief
nemen en onderwijs

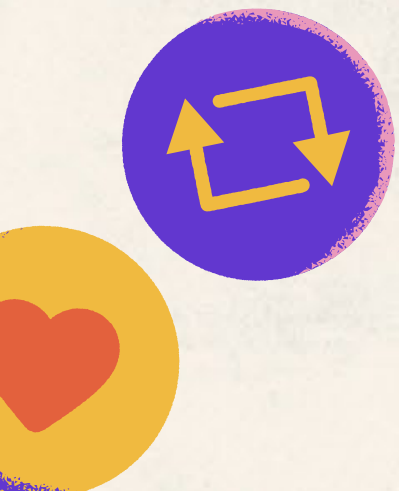
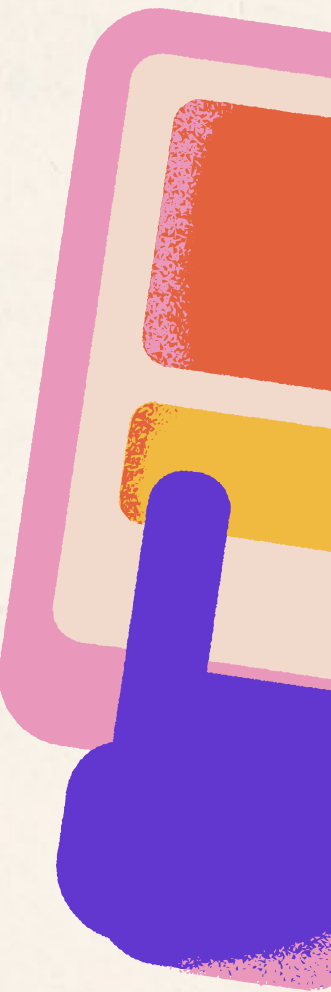
Democratie onder druk,
maar niet verdwenen

Democratie onder druk, maar niet verdwenen

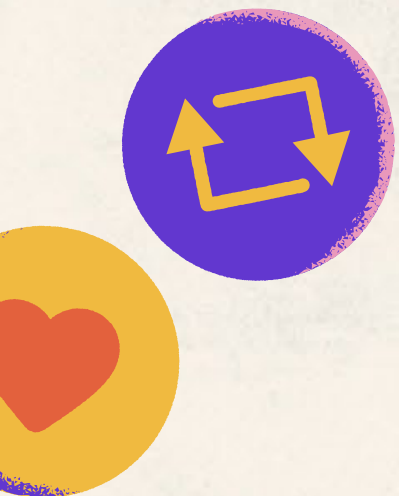
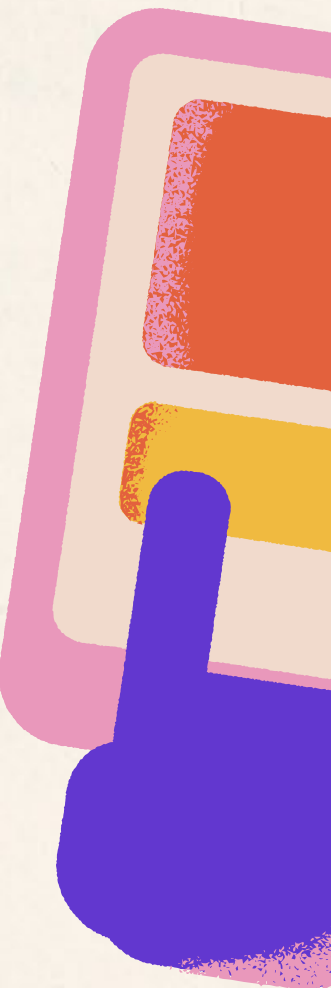
- Reële zorgen over democratie en maatschappelijke tegenstellingen

Democratie onder druk, maar niet verdwenen

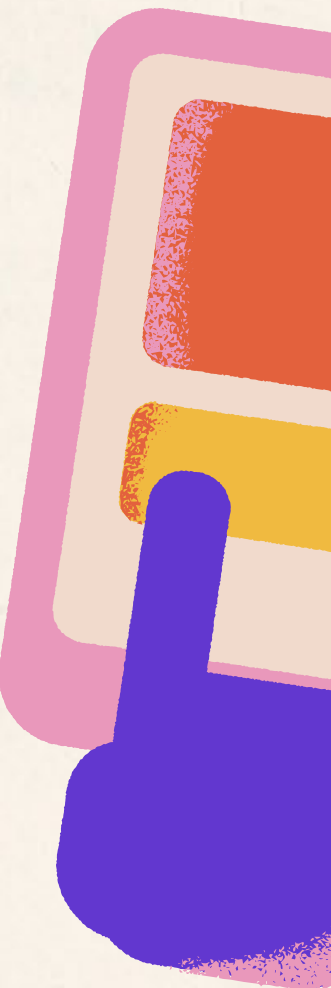
- Reeke zorgen over democratie en maatschappelijke tegenstellingen
- Steun voor democratische kernprincipes relatief stabiel

Democratie onder druk, maar niet verdwenen

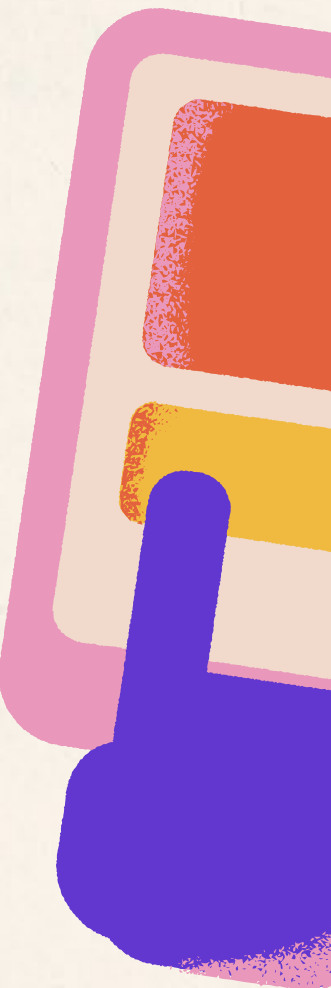
- Reeke zorgen over democratie en maatschappelijke tegenstellingen
- Steun voor democratische kernprincipes relatief stabiel
- Online zichtbaarheid van conflict is niet hetzelfde als maatschappelijke instorting

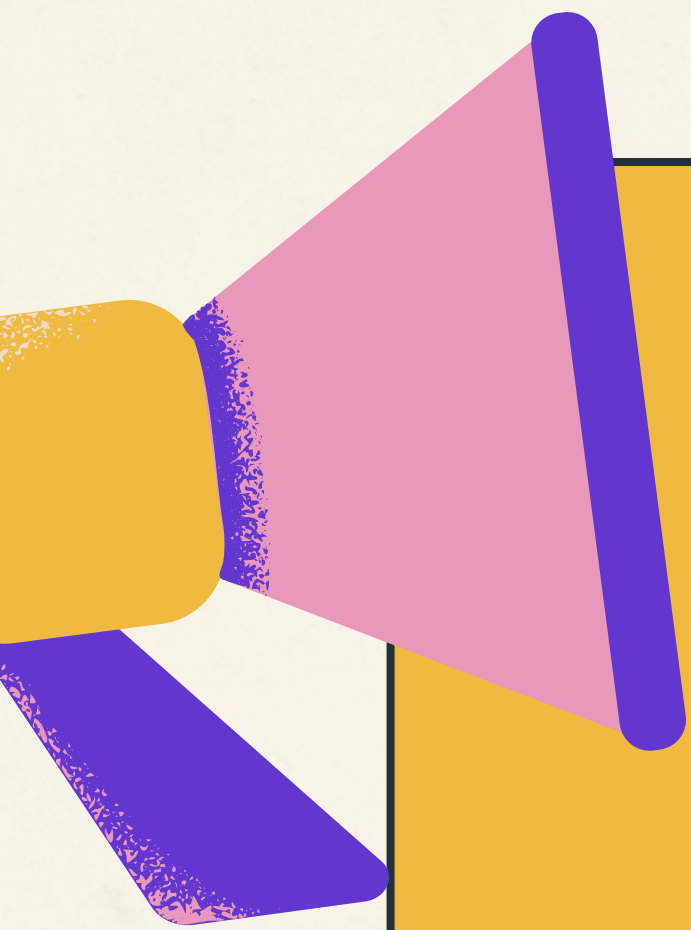

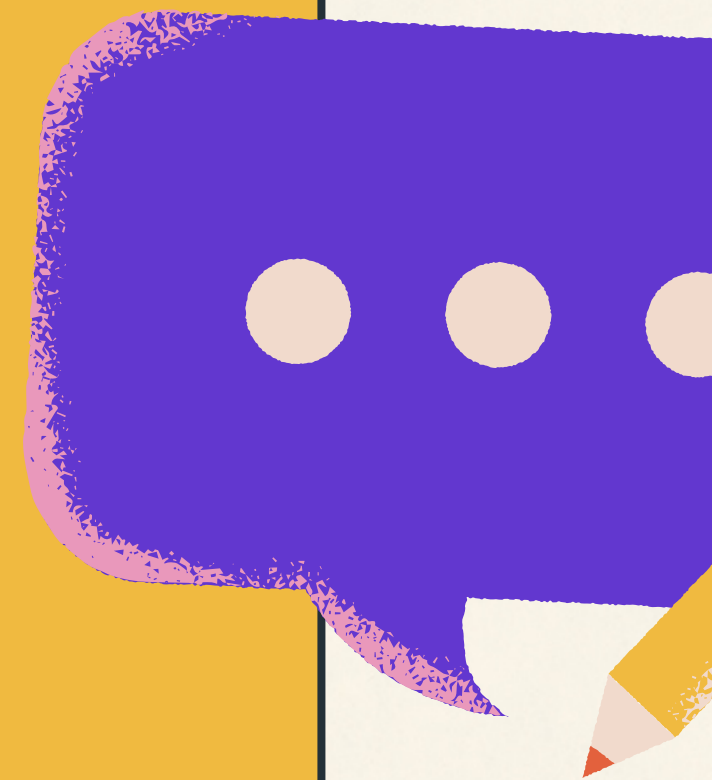
Democratie onder druk, maar niet verdwenen

- Reeke zorgen over democratie en maatschappelijke tegenstellingen
- Steun voor democratische kernprincipes relatief stabiel
- Online zichtbaarheid van conflict is niet hetzelfde als maatschappelijke instorting
- Dat vraagt om ernst zonder alarmisme

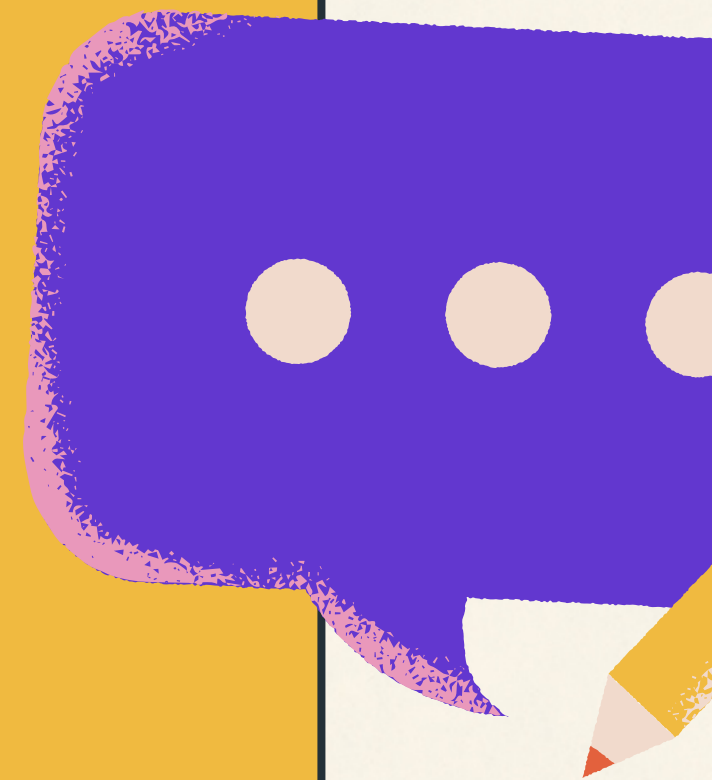
van samenleving
naar klaslokaal

Van samenleving naar klaslokaal

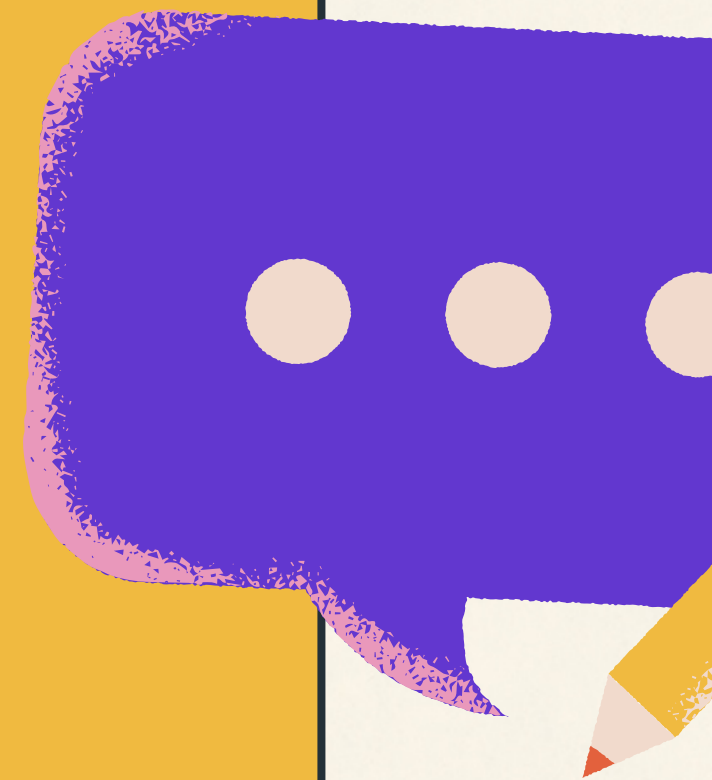
- Leerlingen nemen emoties, beelden en spanningen mee de klas in
- Gevoelige thema's worden sneller persoonlijk of moreel geladen

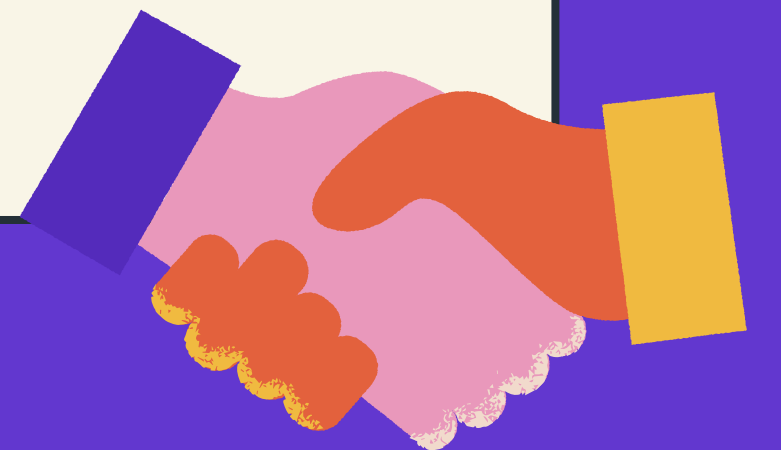

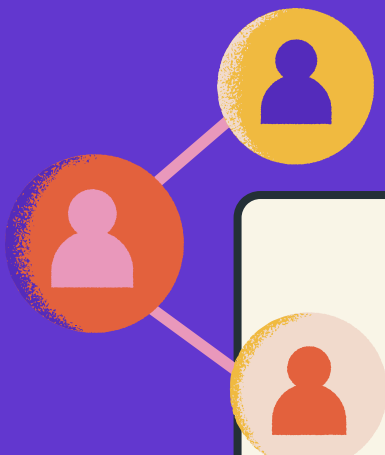
Van samenleving naar klaslokaal

- Leerlingen nemen emoties, beelden en spanningen mee de klas in
- Gevoelige thema's worden sneller persoonlijk of moreel geladen
- De kernvraag is niet alleen: wat weten leerlingen?
- Maar ook: hoe praten zij met elkaar, wie vertrouwt wie, en wat durft gezegd te worden?

Onderwijs als oefenplaats voor democratie

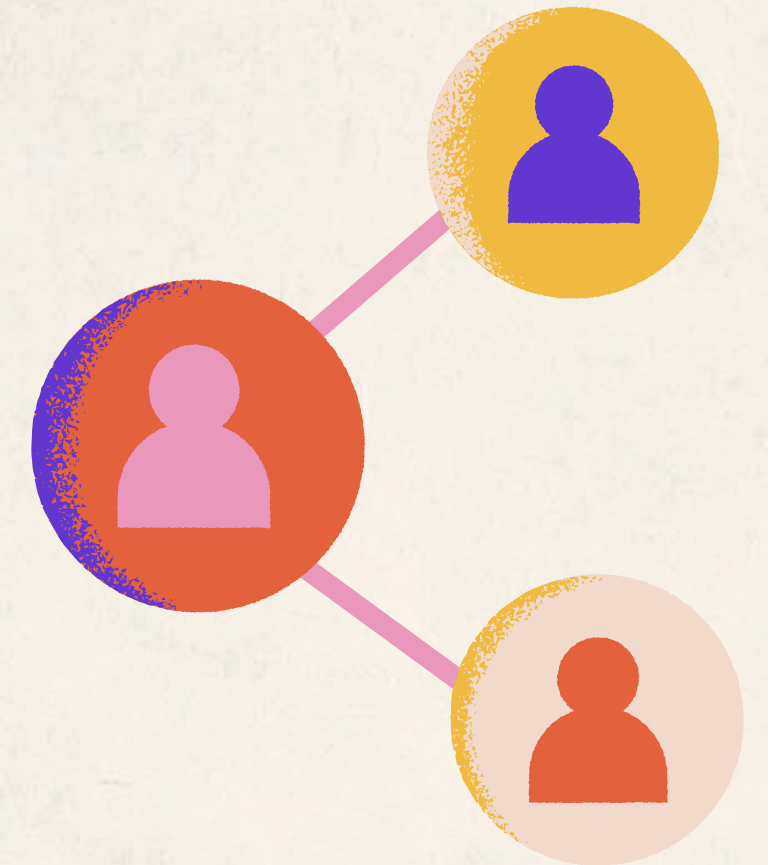
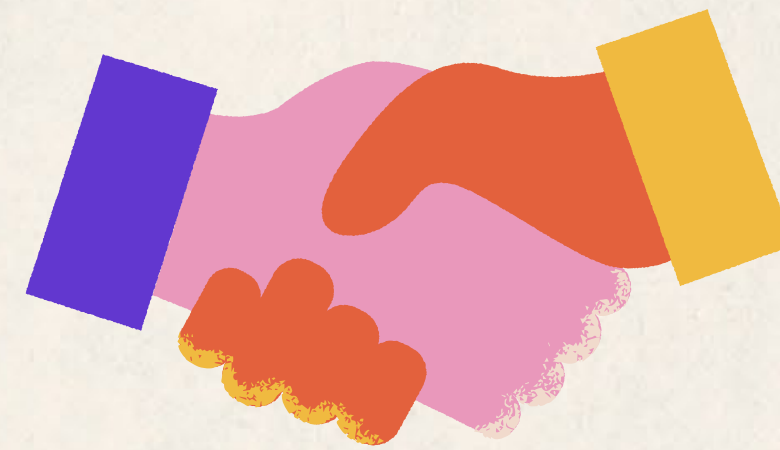

Onderwijs als oefenplaats voor democratie

- Vertrouwen
 - Gesprek
- Informatievaardigheid

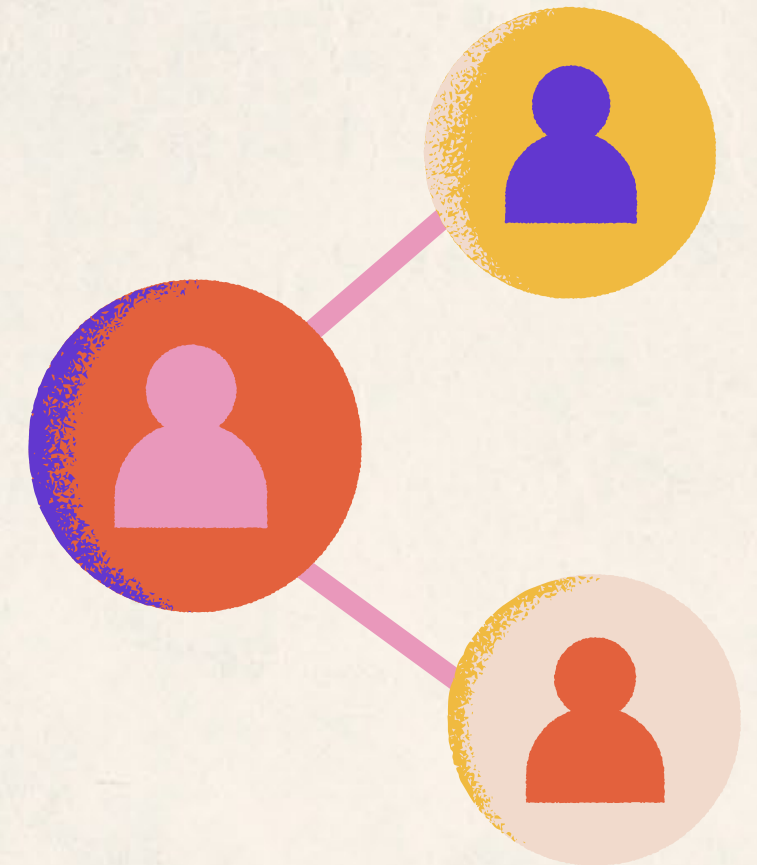
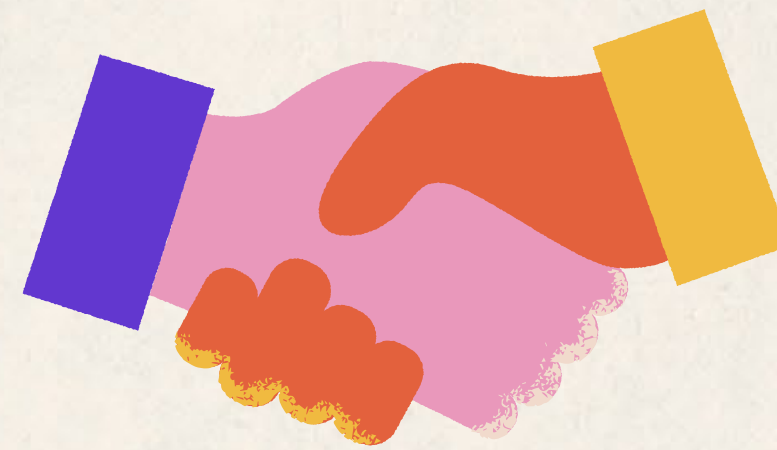

Niet alles wat
goed voelt, werkt

Niet alles wat goed voelt, werkt

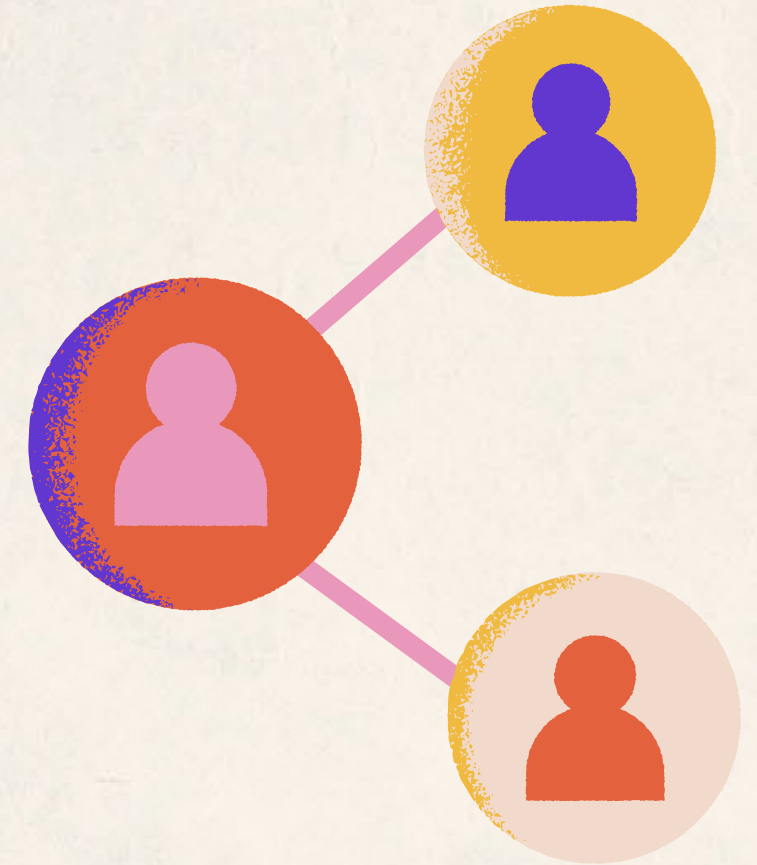
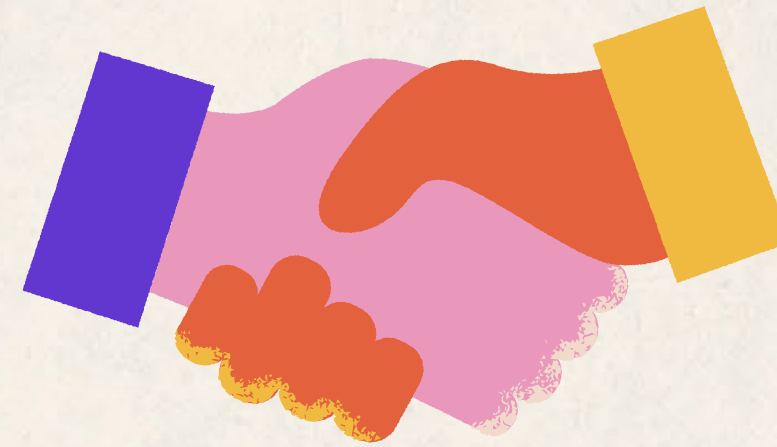
Veel interventies tegen polarisatie zijn intuïtief aantrekkelijk

Niet alles wat goed voelt, werkt

Veel interventies tegen polarisatie zijn intuïtief aantrekkelijk

Maar het bewijs is vaak beperkt of contextafhankelijk

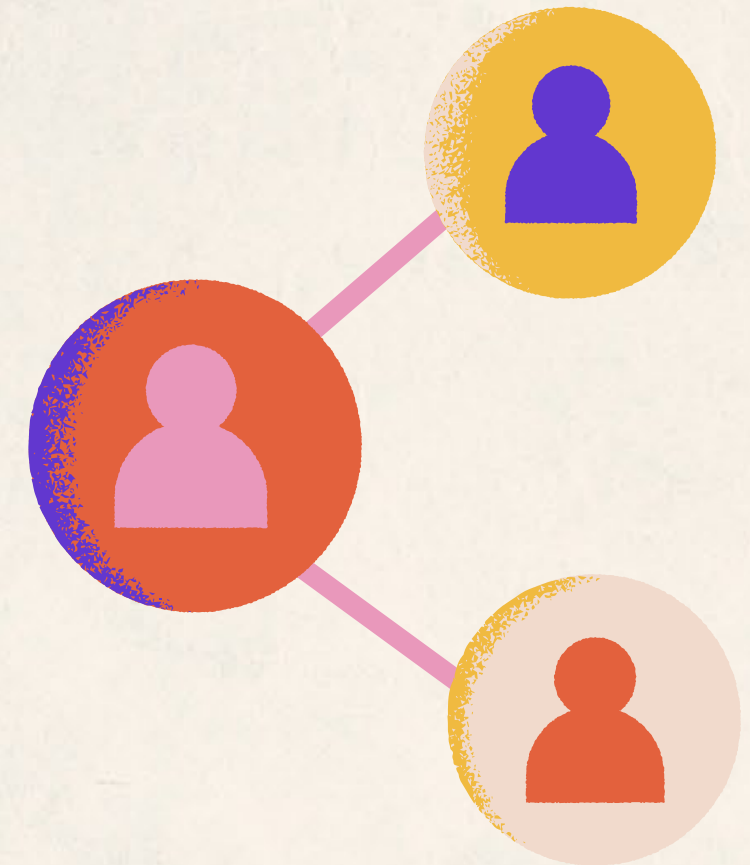
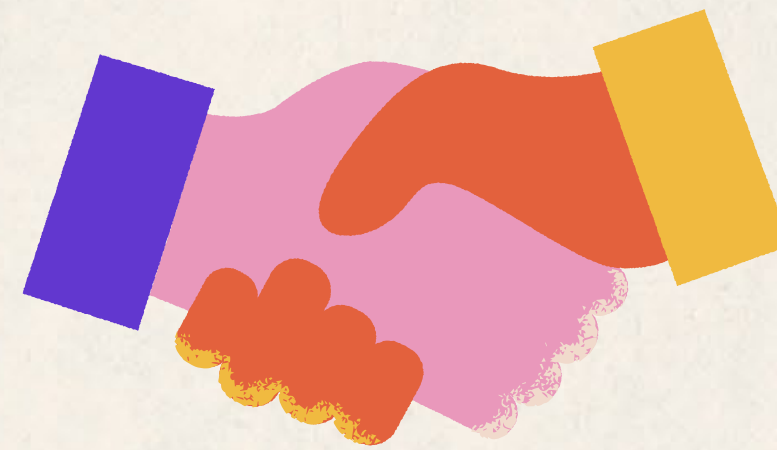

Niet alles wat goed voelt, werkt

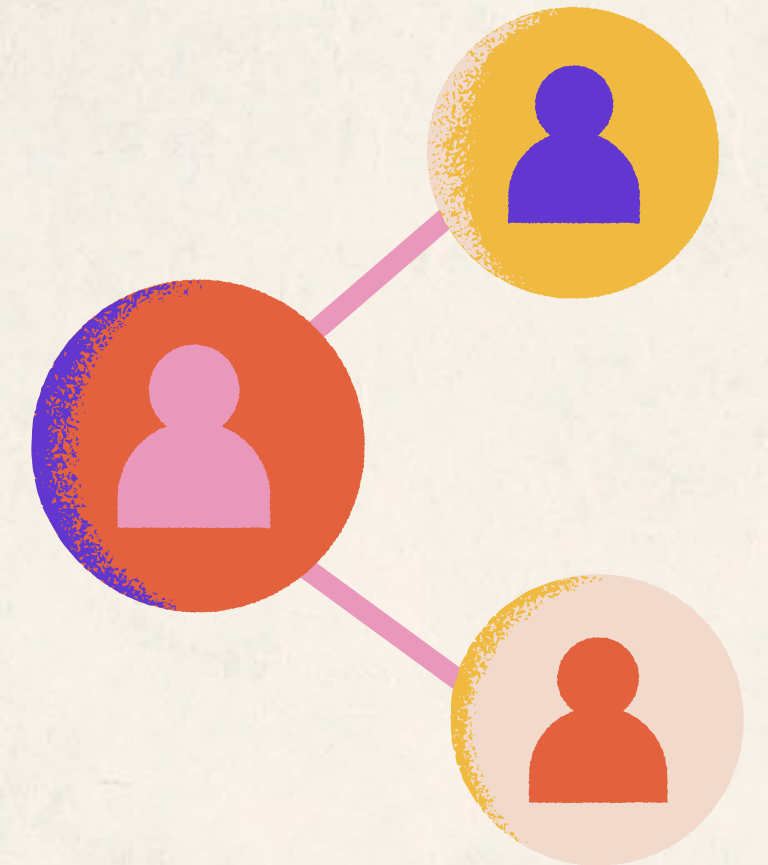
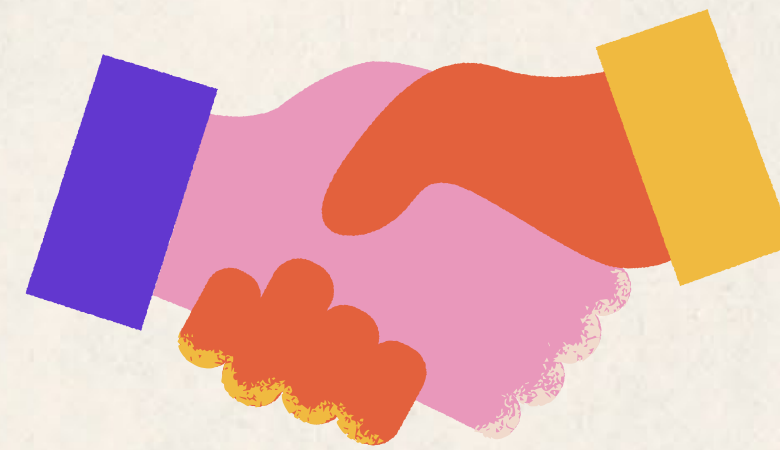
Veel interventies tegen polarisatie zijn intuïtief aantrekkelijk

Maar het bewijs is vaak beperkt of contextafhankelijk

Een deel van de kennis komt uit de VS

Niet alles wat goed voelt, werkt

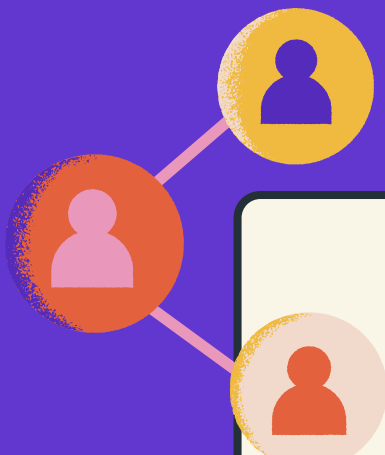

Veel interventies tegen polarisatie zijn intuïtief aantrekkelijk

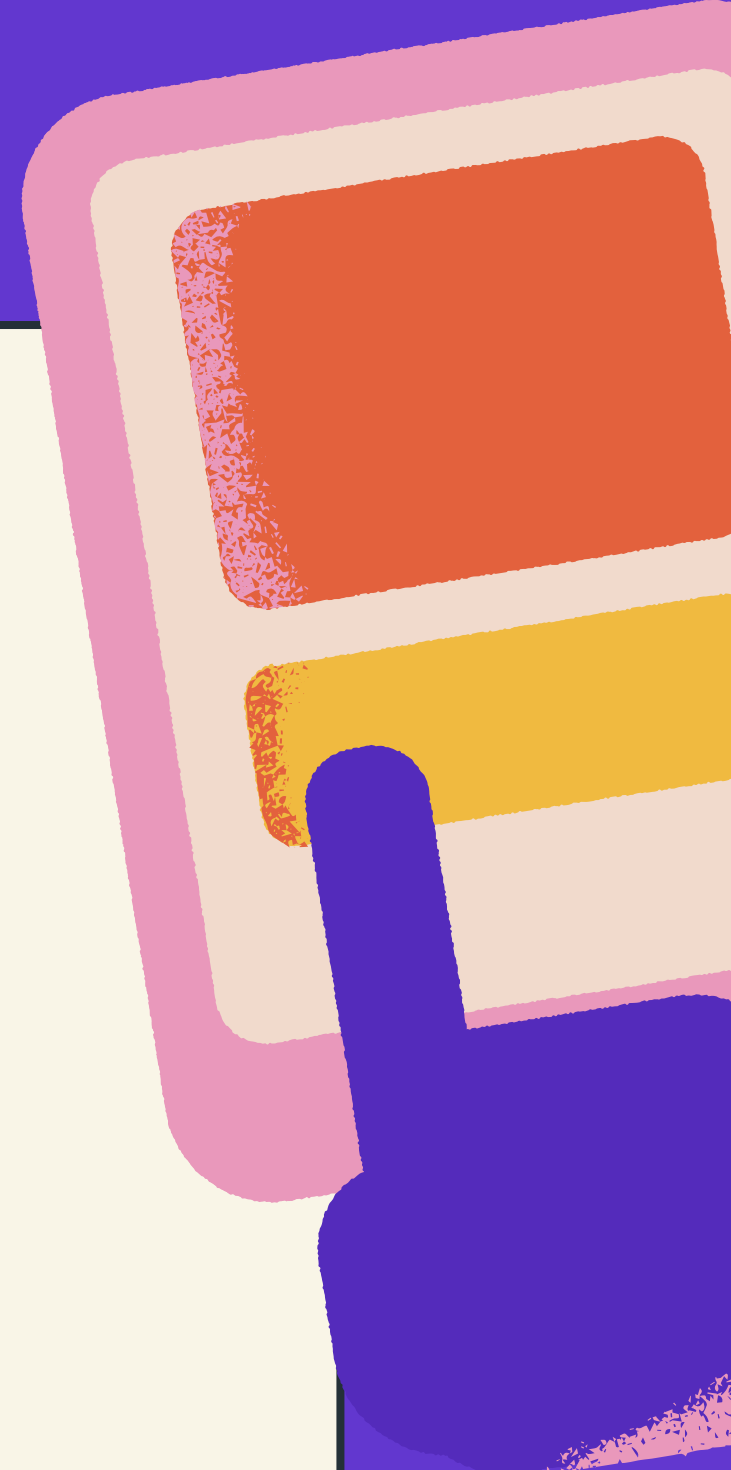
Maar het bewijs is vaak beperkt of contextafhankelijk

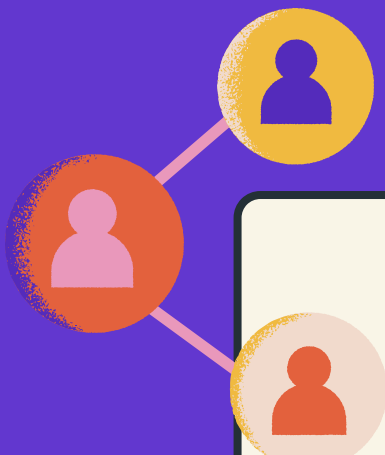
Een deel van de kennis komt uit de VS

Sommige interventies kunnen deels ook averechts werken

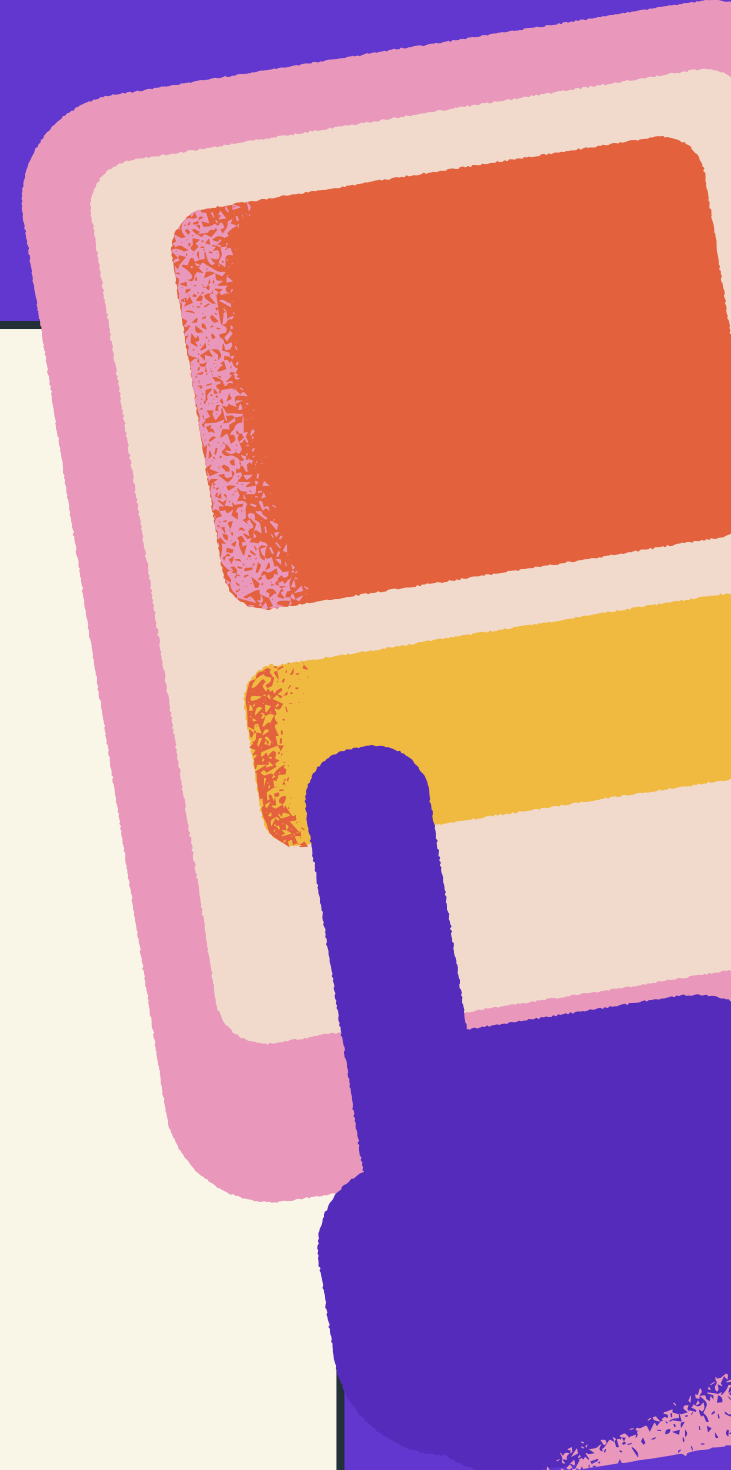

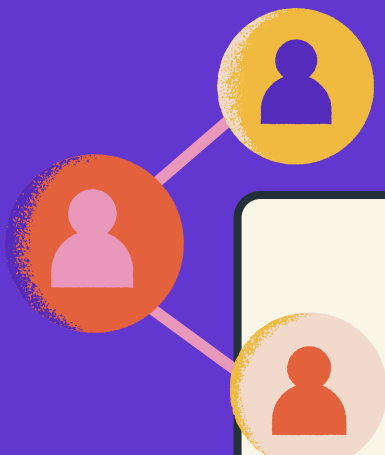
Wat weten we over depolarisatie?

Wat weten we over depolarisatie?

- Sommige interventies verminderen affectieve polarisatie, andere antidemocratische opvattingen
 - Veel minder duidelijk effect op geweldsbereidheid
 - Uitkomsten kunnen uiteenlopen per interventie
-
-
-

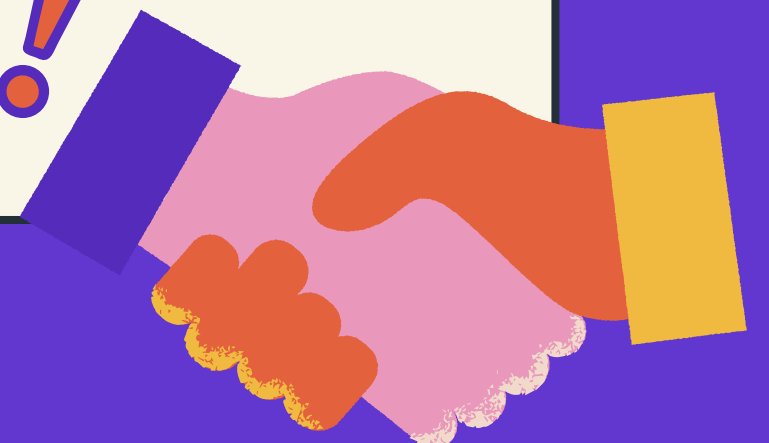

Wat weten we over depolarisatie?

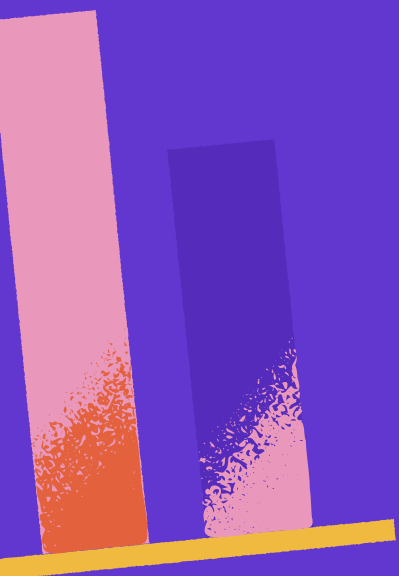
- Sommige interventies verminderen affectieve polarisatie, andere antidemocratische opvattingen
- Veel minder duidelijk effect op geweldsbereidheid
- Uitkomsten kunnen uiteenlopen per interventie

Dit vraagt om precieze doelen en goede evaluatie!

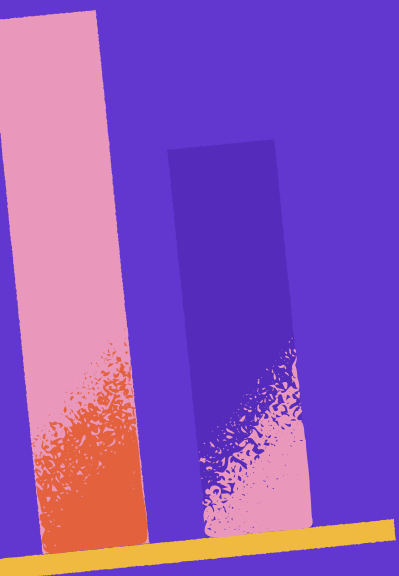
Wat betekent dit voor
beleid en onderwijs?

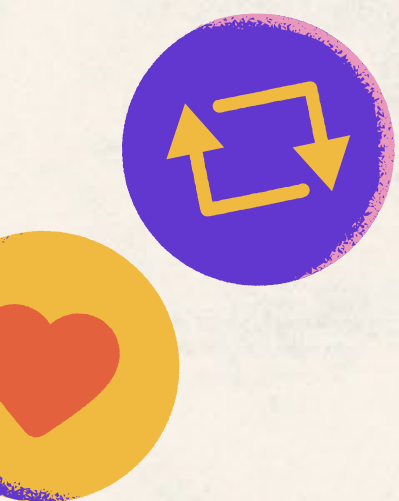
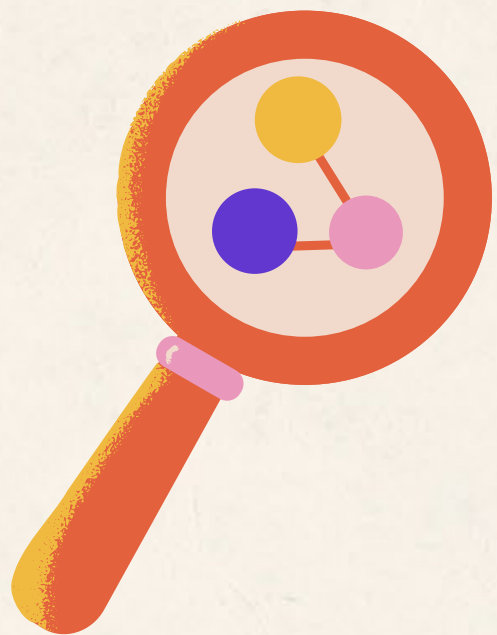
Wat betekent dit voor beleid en onderwijs?

Stappenplan:
1. Diagnose
2. Ontwerp
3. Pilot
4. Evaluatie
5. Opschaling

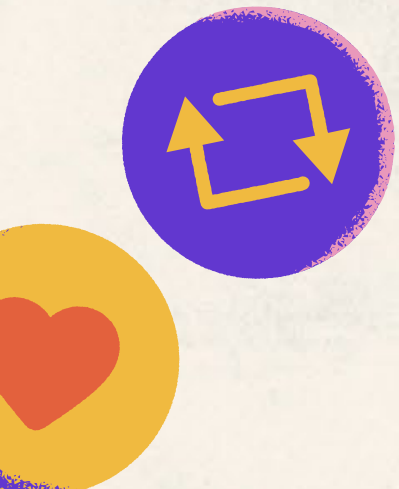
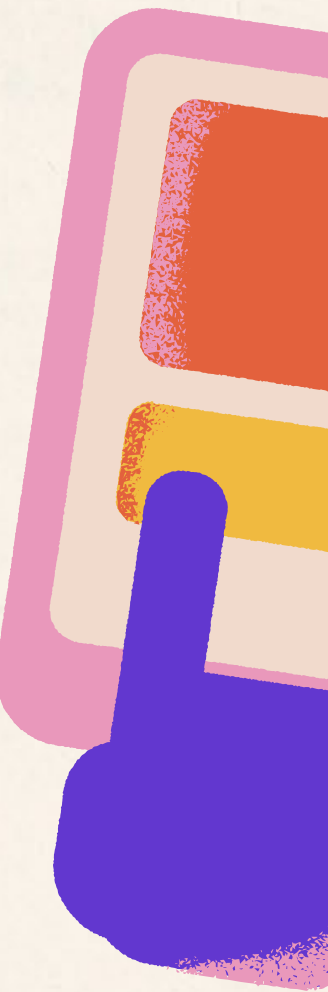
Wat is er nodig?

Wat is er nodig?

- Ruimte om moeilijke thema's te bespreken zonder escalatie

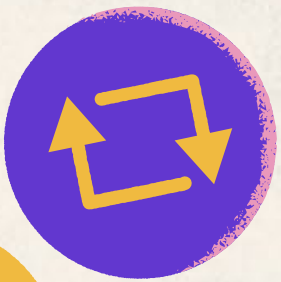
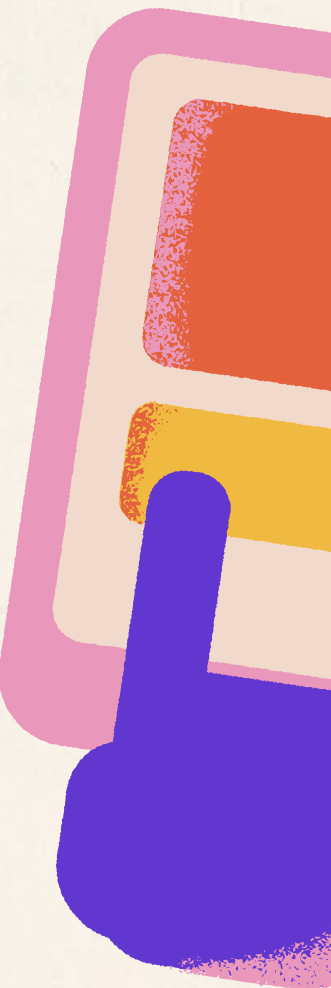

Wat is er nodig?

- Ruimte om moeilijke thema's te bespreken zonder escalatie

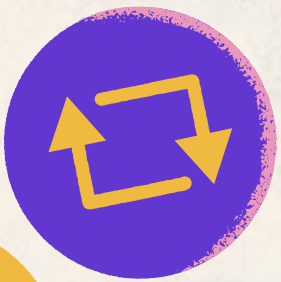
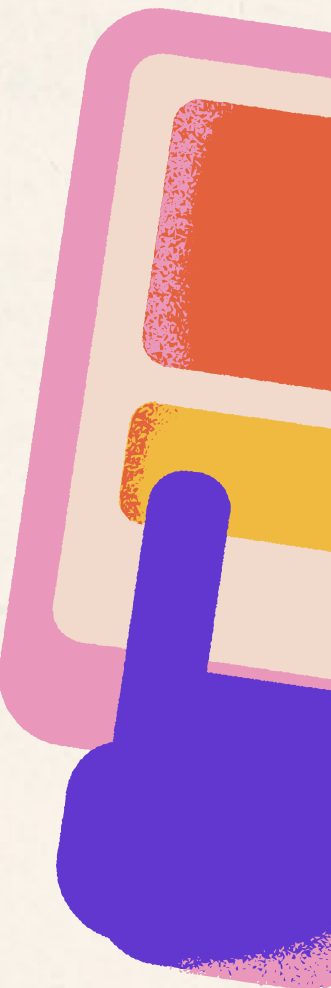
- Professionalisering in gespreksbegeleiding

Wat is er nodig?

- Ruimte om moeilijke thema's te bespreken zonder escalatie
- Professionalisering in gespreksbegeleiding
- Aandacht voor vertrouwen en relationele veiligheid

Wat is er nodig?

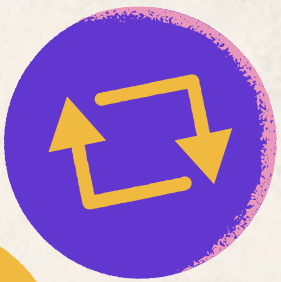
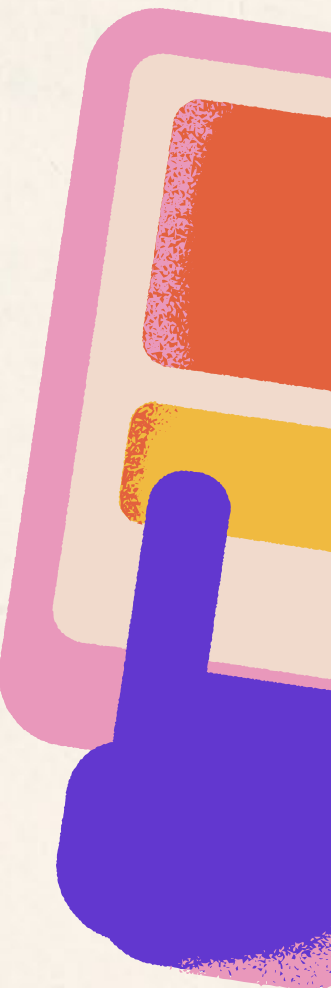

- Ruimte om moeilijke thema's te bespreken zonder escalatie

- Professionalisering in gespreksbegeleiding

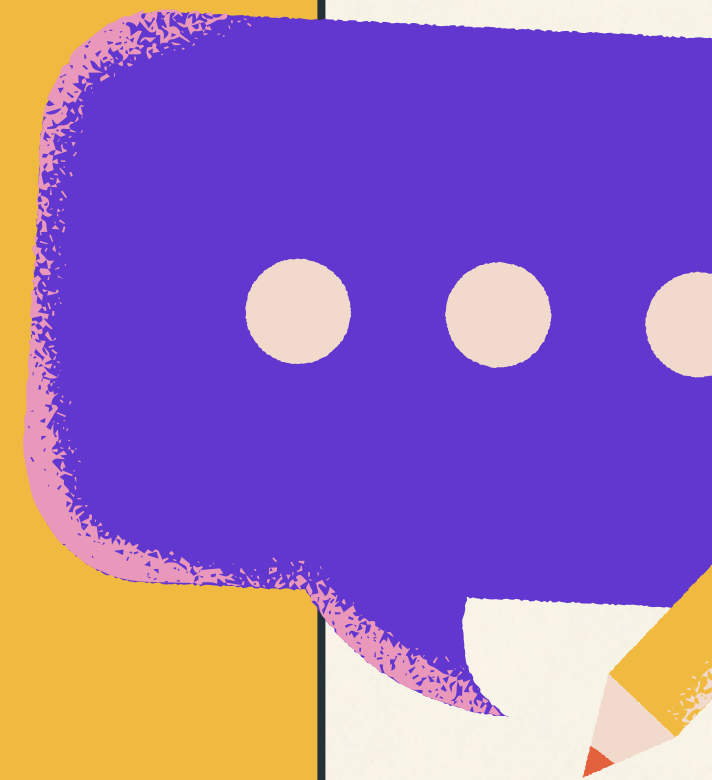
- Aandacht voor vertrouwen en relationele veiligheid

- Versterking van mediawijsheid en informatievaardigheden

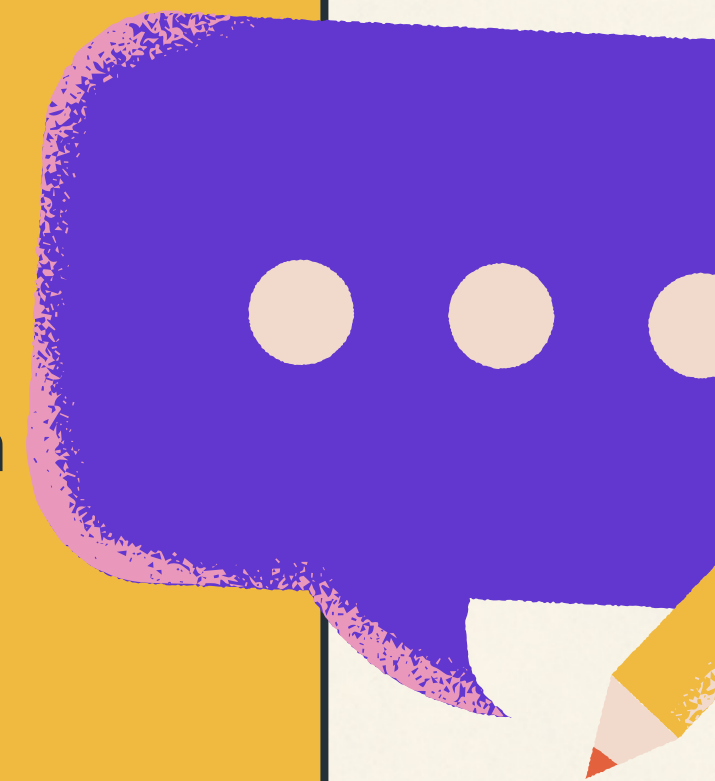
Geen paniek,
wel precisie!

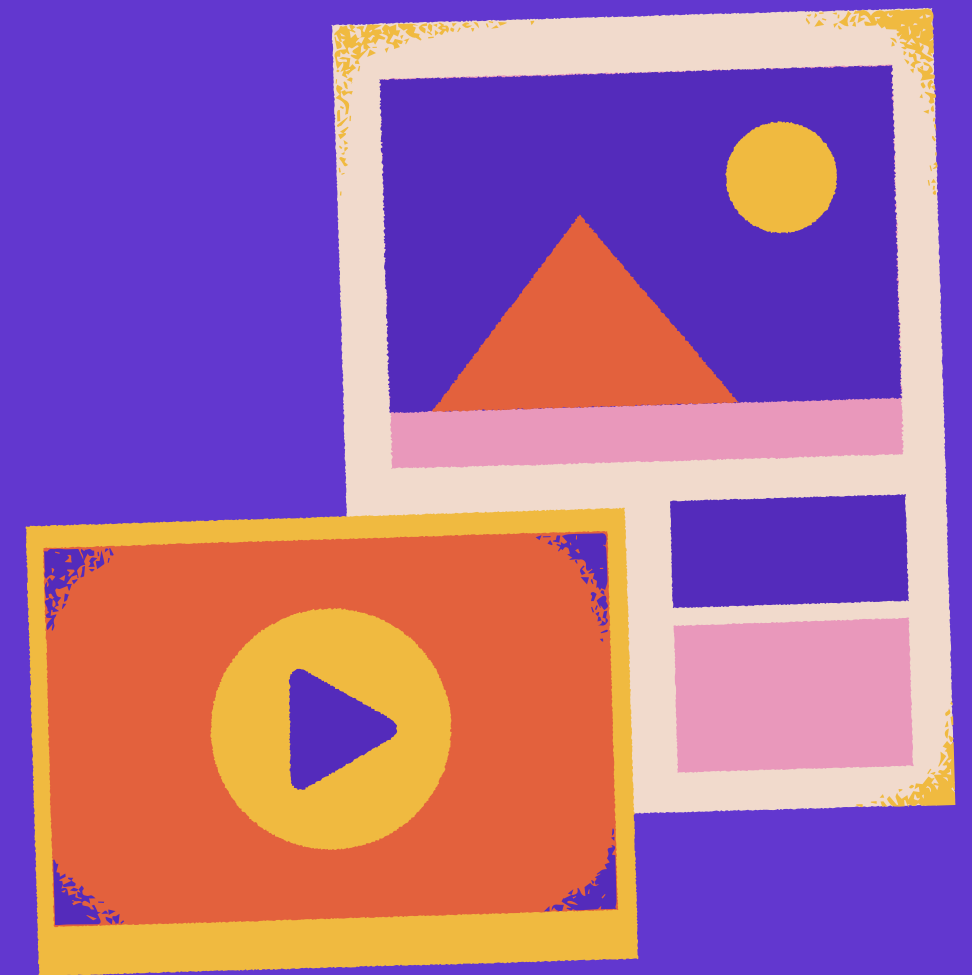
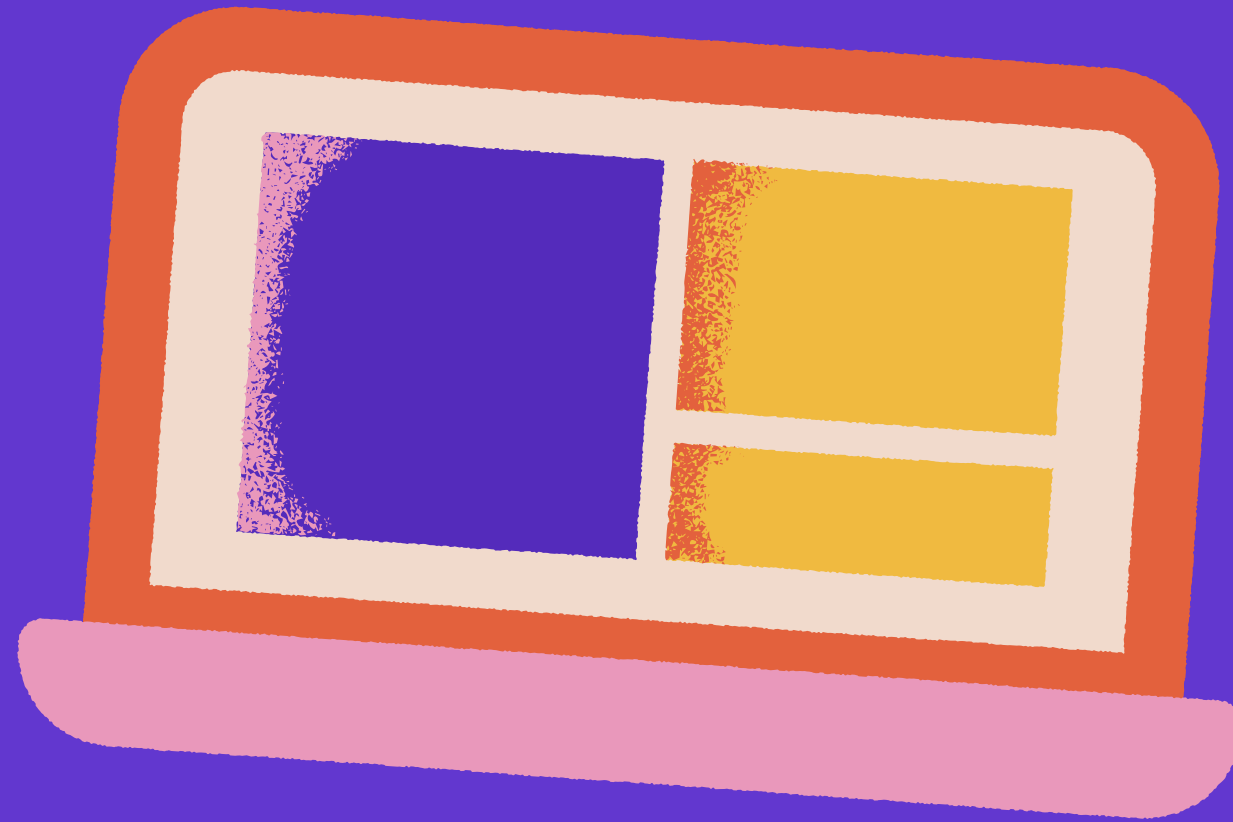

Geen paniek, wel precisie!

De opgave van onderwijs is niet om verschil weg te nemen, maar om leerlingen te leren hoe ze ermee omgaan zonder elkaar kwijt te raken.

Mariken van der Velden